

Bibliografia

KSIĄŻKI EKONOMICZNO-ROLNICZE

BADORA A., KUD K., CELIŃSKA M., DRAŻEK O., KLIMKIEWICZ E., MAJEWSKA D., PASEK A., SNOPEK A.: Nowe style konsumpcji – Wyd. Difin, Warszawa 2020, 143 s.

Prawidłowe żywienie polega na całkowitym pokryciu zapotrzebowania organizmu na wszelkie składniki odżywcze potrzebne do rozwoju psychofizycznego i zachowania zdrowia. Realizowane być może przy różnej strukturze asortymentowej produktów żywnościowych. Współcześnie na całym świecie popularyzowane są nowe wzorce zachowań konsumenckich, które przechodzą tzw. proces homogenizacji, co oznacza upodabnianie się nawyków żywieniowych ludzi. Zjawisko to wynika m.in. z: ujednolicenia ofert centrów handlowych, oddziaływania reklam i mediów, upowszechnienia się restauracji typu fast food, popularyzacji tzw. żywności wygodnej oraz detradycjonalizacji, czyli zmniejszania znaczenia tradycyjnych wzorów żywnościowych obecnych w kulturze danej populacji. Zespół ekspertów z Wydziału Agrobioinżynierii Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie podjął się przedstawienia modeli konsumpcji opartych na dietach nowej generacji i zmianach w piramidzie żywnościowej. Autorzy monografii omówili strukturę spożycia produktów roślinnych w państwach UE z uwzględnieniem czynników zdrowotnych i kulturowo-społecznych, które wpływają na zmiany profili konsumpcji i podejmowanie decyzji zakupowych. Scharakteryzowali wybrane diety (śródziemnomorską, wegetariańską, wegańską), ich wady i zalety oraz wpływ na zdrowie. Analizowali zmiany w piramidzie żywieniowej Polaków i podkreślili wpływ wybranych pierwiastków śladowych na ludzki organizm. Scharakteryzowali wybrane owoce suszone i orzechy oraz ich wartość prozdrowotną. Omówili zagadnienie wzbogacania żywności w pierwiastki chemiczne będące źródłem składników odżywczych. Podkreślili znaczenie równowagi kwasowo-zasadowej spożywanych przez człowieka napojów jako regulatorów gospodarki wodnej organizmu. Omówili także wybrane aspekty zachowań konsumentów na rynku żywnościowym powiązane z logistyką i jakością dostaw produktów spożywczych oraz style konsumpcji oparte na dietach nowej generacji i zmianach w piramidzie żywieniowej. (M.M.)

SIDORCZUK-PIERTASZKO E.: Wdrażanie koncepcji zielonej gospodarki w regionach Polski – Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2020, 168 s.

W ochronę środowiska i propagowanie strategii zrównoważonego rozwoju aktywnie włączyły się kraje Unii Europejskiej. Inicjowanie działań na rzecz zmiany wzorców rozwoju społeczno-gospodarczego ma swoje odzwierciedlenie w przyjętych przez KE strategiach, np. EUROPA 2020. Transformacja życia społecznego, w tym gospodarki, obejmuje wzajemnie uzupełniające i przenikające się koncepcje zielonej gospodarki, gospodarki niskiemisyjnej i zasobooszczędnej, gospodarki obiegu zamkniętego, biogospodarki. Na działania w obrębie tych koncepcji KE przeznaczają coraz więcej środków finansowych – w perspektywie 2014-2020 było to 40 mld euro, to jest dwukrotnie więcej niż w perspektywie 2007-2013. Autorka prezentowanej monografii za cel postawiła sobie zbadanie, jak zagadnienia związane z zieloną gospodarką są ujmowane w strategiach rozwoju polskich województw i jak postępuje w nich proekologiczna modernizacja gospodarki. Sformułowała następującą hipotezę badawczą: w poszczególnych regionach Polski zwiększa się poziom uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska i zielonej gospodarki w strategiach rozwoju województw oraz zwiększa się poziom ekologizacji gospodarki mierzony wybranymi wskaźnikami, w tym autorskim wskaźnikiem syntetycznym. Analizę transformacji w kierunku zielonej gospodarki przeprowadziła dla lat 2004-2016, natomiast badania strategii rozwoju województw i regionalnych programów operacyjnych dla lat 2007-2013 i 2014-2020. W pierwszym rozdziale monografii autorka dokonała przeglądu koncepcji proekologicznej modernizacji gospodarki i ich recepcji w polityce rozwoju Polski. Następnie analizowała zakres uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska i zielonej gospodarki w strategicznych dokumentach rozwojowych na poziomie kierunków działań i wskaźników monitorowania. Analizowała także wydatki na realizację projektów proekologicznych i związanych z zieloną gospodarką w ramach regionalnych programów operacyjnych. W ostatniej części publikacji autorka określiła faktyczne postępy regionów w ekologizacji gospodarek na podstawie danych statystycznych i wskaźników szczegółowych oraz autorskiego wskaźnika syntetycznego – Regionalnego Indeksu Zielonej Gospodarki. (M.M.)

ZIELIŃSKA-CHMIELEWSKA A.: Ocena efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw mięsnych w Polsce – Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2020, 263 s.

W najbliższych latach polski rynek mięsa czekają istotne zmiany związane z powolnym i stopniowym zmniejszaniem się przewag kosztowych cen surowców i gotowych wyrobów mięsnych. W związku z tym o konkurencyjności decydować będzie wzrost efektywności przetwórstwa mięsa, a podstawowym elementem łańcucha podmiotów prowadzących działalność na tym rynku są zakłady mięsne. Zatem konkurencyjność polskiego przemysłu mięsnego w dłuższej perspektywie zależeć będzie od poprawy efektywności finansowej, technicznej, organizacyjnej i środowiskowej funkcjonujących na rynku zakładów mięsnych. Autorka monografii podjęła się zbadania poziomu i zmian efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw mięsnych w Polsce w latach 2010-2017. Podstawowym materiałem badawczym były dane źródłowe z baz EMIS Intelligence/EMIS Professional, które posłużyły do wyznaczenia i określenia zmian efektywności finansowej i efektywności technicznej dla 695 przedsiębiorstw mięsnych.

Autorka skorzystała także z wyników badań ankietowych przeprowadzonych w 2017 r. w 100 polskich zakładach mięsnych, a na ich podstawie wyznaczyła i określiła zmiany efektywności środowiskowej i organizacyjnej. W swojej pracy przyjęła cztery hipotezy badawcze: efektywność finansowa ma związek z każdym rodzajem badanej efektywności; zmniejszenie luki produkcyjnej prowadzi do wzrostu efektywności technicznej; efektywność organizacyjna pozytywnie zależy od uwarunkowań wewnętrznych i polityki handlowej; efektywność środowiskowa pozytywnie zależy od uwarunkowań zewnętrznych i kształtowanych przez politykę środowiskową kraju. W toku prowadzonych analiz autorka częściowo pozytywnie zweryfikowała hipotezy pierwszą i drugą, a całkowicie potwierdziła trzecią i czwartą. Wyniki badań dostarczają decydom informacji dla potrzeb kształtowania polityki odnośnie do branży mięsnej oraz pozwalają na sformułowanie rekomendacji w zakresie poprawy efektywności ekonomicznej przedsiębiorstw mięsnych w Polsce. (M.M.)

SMYCZEK S. (red. nauk.): Zrównoważona konsumpcja w polskich gospodarstwach domowych – postawy, zachowania, determinanty – Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2020, 266 s.

Zespół naukowców z Katedry Badań Konsumpcji UE w Katowicach podjął się analizy istotnego we współczesnej gospodarce i nauce zagadnienia zrównoważonej konsumpcji w gospodarstwach domowych. Badania zjawiska obejmują cztery główne obszary – przestrzenny, organizacyjny, podmiotowy i przedmiotowy. Przedstawione analizy rozwijają, uogólniają i integrują istniejące teorie w obszarze ekonomii behawioralnej z teoriami socjologicznymi. Kolejne rozdziały monografii omawiają następujące zagadnienia:

- geneza i rozwój koncepcji zrównoważonego rozwoju gospodarczego oraz miejsce w niej zrównoważonej konsumpcji;
- istota, uwarunkowania i znaczenie konwergencji w procesach zrównoważenia konsumpcji w układzie przestrzennym, międzynarodowe porównanie konsumpcji w krajach UE, ocena zrównoważenia konsumpcji z uwzględnieniem wybranych aspektów;
- analizy zrównoważenia konsumpcji w ujęciu makroekonomicznym;
- charakterystyka koncepcji produkcji zrównoważonej, jej ewolucja, narzędzia i metody pomiaru;
- analiza zrównoważenia konsumpcji oraz ocena jej racjonalności i zachowań konsumentów w sferze spożycia żywności;
- analiza zrównoważonego rozwoju w kontekście cyfryzacji usług publicznych i kształtowania się zrównoważonych zachowań konsumentów usług cyfrowych;
- wpływ wirtualizacji na poziom zrównoważonej konsumpcji gospodarstw domowych i zachowań rynkowych;
- słabe i silne zrównoważenie i ich konsekwencje dla konsumpcji i zachowań konsumentów;
- determinanty kształtujące postawy konsumentów oraz model postaw wobec koncepcji zrównoważonej konsumpcji w gospodarstwach domowych;
- przyczyny oraz uwarunkowania istnienia luki między postawami i intencjami a zachowaniami konsumentów. (M.M.)

Oprac. M.M.

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

BAKKER L., SOK J., van der WERF W., BIANCHI F. J. J. A.: Kicking the Habit: What Makes and Breaks Farmers' Intentions to Reduce Pesticide Use? (Wycho-dzenie z nawyku: co kształtuje i zmienia intencje rolników w ograniczaniu stosowania środków ochrony roślin?) – Ecological Economics 2021, Vol. 180, <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2020.106868>.

Odwołując się do założeń teorii uzasadnionego działania (Reasoned Action Approach), autorzy artykułu przedstawili wyniki badań nad konstruktami społeczno-psychologicznymi determinującymi intencje holenderskich rolników w wykorzystywaniu środków ochrony roślin. Analizowali odpowiedzi na ankietę internetową przeprowadzoną w 2019 roku wśród 681 respondentów zajmujących się produkcją zbóż, owoców, warzyw i kwiatów, aby ocenić, które konstrukty oddziałują na postawy badanych w odniesieniu do stosowania pestycydów. Z badań wynika, że zamiar zmniejszenia stosowania substancji szkodliwych dla środowiska był silnie zdeterminowany działaniami i postawami innych rolników będących dla respondentów grupą odniesienia. Ankietowani producenci rolni dostrzegali ograniczone możliwości i autonomię w kwestii redukcji stosowania pestycydów, postrzegając jednocześnie takie działania jako ryzykowne z punktu widzenia produkcyjnego. Obawy przed prośrodowiskowymi praktykami rolnymi niwelowały częściowo przekonania etyczne producentów rolnych związane z ekologią. Rezultaty badań wskazują zatem na potrzebę upowszechniania wśród rolników zarówno skutecznych przykładów zmniejszania zużycia środków ochrony roślin, jak również na konieczność intensyfikacji wzajemnej wymiany doświadczeń i informacji w zakresie wykorzystywania alternatywnych metod zwalczania szkodników, takich jak odpowiedni dobór odmian roślin, zmianowanie, czy stosowanie rozwiązań rolnictwa precyzyjnego. Wnioski z badań powinny być uwzględniane przy kształtowaniu instrumentów polityki rolnej dotyczących transferu wiedzy i informacji w rolnictwie. (M.D.)

BERTONI D., CAVICCHIOLI, D., LATRUFFE L.: Impact of Business Transfer on Economic Performance: the Case of Italian Family Farms (Wpływ przekazania biznesu na wyniki ekonomiczne: przypadek rodzinnych gospodarstw rolnych we Włoszech) – *International Journal of Entrepreneurship and Small Business* 2021, Vol. 10, doi: 10.1504/IJESB.2021.10040377.

Sukcesja to zagadnienie nieczęsto podejmowane w odniesieniu do sektora rolnego, mimo że gospodarstwa rodzinne dominują w rolnictwie światowym. Autorzy artykułu badali transfery rodzinnych gospodarstw rolnych i szacowali wpływ tych procesów na osiągnięte rezultaty ekonomiczne. Źródłem informacji były dane panelowe z gospodarstw rolnych znajdujących się nieprzerwanie w latach 2008-2014 w polu obserwacji włoskiego FADN. Sukcesję gospodarstwa rozpatrywali jako transfer rolniczego majątku produkcyjnego przez starszego członka rodziny na rzecz osoby młodszej (sukcesja międzypokoleniowa). W analizach brali pod uwagę oddziaływanie transferu gospodarstw na wartości szeregu zmiennych ekonomicznych, w tym m.in. na: wielkość i intensywność produkcji, wartość dodaną i dochód w przeliczeniu na jednostkę powierzchni, pracy i kapitału. Dla uchwycenia wpływu transferów na sytuację ekonomiczną gospodarstw posłużyli się dwoma podejściami metodologicznymi. Pierwsze polegało na zastosowaniu testu t równości średnich rozpatrywanych wskaźników. Drugi sposób oszacowania wpływu sukcesji dotyczył wykorzystania metody łączenia według prawdopodobieństwa (propensity score matching – PSM). Badania udokumentowały, że sukcesja wpłynęła na wzrost wartości kapitału badanych gospodarstw rolnych. W efekcie wyniki ekonomiczne analizowanych podmiotów po ich transferze, tj. koszty, wartość dodana i dochody w przeliczeniu na jednostkę kapitału, uległy pogorszeniu. Autorzy artykułu wskazują na potrzebę udoskonalenia instrumentów wsparcia inwestycji realizowanych przez osoby rozpoczynające prowadzenie gospodarstw rolnych, w tym zwłaszcza młodych rolników. (M.D.)

GAWROŃSKI D.: Ograniczenie skutków suszy w uprawach poprzez stosowanie kwasów humusowych i biohumusu – *Zagadnienia Doradztwa Rolniczego* 2021, nr 2, s. 48-59.

Postępujące zmiany klimatu powodują m.in. zjawisko suszy, która – jak wskazują dane statystyczne – w ciągu ostatnich 30 lat wystąpiła w Polsce aż 18 razy. Deficyt wody w najważniejszych fazach wzrostu roślin odpowiada za niższe i gorszej jakości plony upraw polowych i ogrodnich. Wysokie jest prawdopodobieństwo, że zjawisko suszy będzie postępowało z roku na rok, a zatem szukać należy wszelkich sposobów zabezpieczenia upraw przed niedoborem wody i suszą. Autor artykułu zwrócił uwagę na zastosowanie innowacyjnych produktów biotechnologicznych zawierających w swoim składzie kwasy humusowe, naturalne biohumusy oraz minerały ilaste. Przytoczył ich definicję opartą na ustawie o nawozach i nawożeniu oraz definicję naukową i przemysłową, opisał wpływ na glebę i rośliny. Wykorzystanie w produkcji roślinnej kwasów humusowych, biohumusu i minerałów ilastych powoduje wzrost zawartości próchnicy w glebie, co pozwala na podniesienie pojemności sorpcyjnej i wodnej użytków rolnych. Szacuje się, że podniesienie poziomu próchnicy w glebie o 1% umożliwia zmagazynowanie dwukrotnie większej ilości wody. Jest to jeden z najbardziej efektywnych sposobów

trwałego podniesienia możliwości zatrzymania wody w glebie. Poprawne stosowanie nawozów zawierających kwasy humusowe, naturalne biohumusy oraz minerały ilaste może skutecznie ograniczać straty związane z niedoborami wody i korzystnie oddziaływać na właściwości bio-fizyko-chemiczne gleb. (M.M.)

de GORTER H., DRABIK D., JUST D. R., REYNOLDS CH., SETHI G.: Analyzing the Economics of Food Loss and Waste Reductions in a Food Supply Chain (Analiza opłacalności ograniczania strat i marnowania żywności w łańcuchu dostaw żywności) – Food Policy 2021, Vol. 98, <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2020.101953>.

Straty i marnotrawstwo żywności stanowią problem globalny, obejmują cały łańcuch rolno-żywnościowy i powodują negatywne konsekwencje środowiskowe, ekonomiczne i społeczne. Artykuł przedstawia ekonomiczny model marnowania żywności dla konsumentów, pośredników i rolników. Ze względu na występowanie zjawiska marnowania żywności na każdym etapie łańcucha dostaw podmioty wchodzące w jego skład muszą uzyskiwać wyższe ceny sprzedaży, aby straty zrekompensować. Teoretyczny model ekonomiczny stworzony na potrzeby badania jest w stanie dokładnie przewidzieć, w jaki sposób interwencje (polityki publiczne lub inicjatywy prywatne) mające na celu zmniejszenie strat żywności wpływają na rynek. Dzięki modelowi można określić także rozmiar efektów pośrednich podejmowania określonych działań na wszystkich etapach łańcucha dostaw żywności. Autorzy opracowania przedstawiają interakcje zachodzące w łańcuchu dostaw żywności przy pomocy modelu formalnego oraz dokonują szeregu symulacji na podstawie danych z rynku brytyjskiego, a w szczególności rynku drobiu i owoców. Ze sporządzonych szacunków wynika, że skutki ekonomiczne ograniczenia strat różnią się w zależności od towaru, poziomów elastyczności popytu i podaży, stopnia otwarcia danego rynku na handel międzynarodowy oraz początkowych wskaźników ubytków na każdym etapie łańcucha wartości. W badaniu odnotowano falowanie efektów kaskadowych w górę i w dół łańcucha dostaw, co oznacza, że w niektórych przypadkach interwencje mające na celu zmniejszenie strat żywności były wzmacniane, a w innych przypadkach osłabiane. (M.D.)

JĘDRZEJCZAK I.: Ekspozycja na ryzyko sytuacji pandemicznej COVID-19 i wrażliwość społeczno-ekonomiczna obszarów wiejskich i agrobiznesu – Ubezpieczenia w Rolnictwie. Materiały i Studia 2020, Vol. 73, nr 1, s. 7-39.

Na podstawie międzynarodowych i krajowych badań dotyczących oddziaływania pandemii na ogólną koniunkturę gospodarczą i życie codzienne społeczeństw, autorka artykułu analizowała zagadnienie zróżnicowania przestrzennego ekspozycji na ryzyko wystąpienia COVID-19 i społecznej wrażliwości na skutki pandemii z uwzględnieniem specyfiki obszarów wiejskich i sektora agrobiznesu. Jako narzędzia badawcze wykorzystywała wskaźnik ekspozycji na ryzyko i wskaźnik ekonomiczno-społecznej wrażliwości na sytuację pandemiczną. Zmodyfikowała oba wskaźniki w celu identyfikacji różnic pomiędzy miastem a wsią. Wśród najważniejszych czynników zwiększających wrażliwość społeczno-ekonomiczną wymieniała nastroje społeczne oraz kondycję finan-

sową gospodarstw domowych, na której pogorszenie miały wpływ drożyzna w sklepach, ograniczenie wydatków w związku z utratą lub obniżeniem zarobków oraz koszty ponoszone na leczenie po zakażeniu wirusem SARS-CoV-2. Wykorzystując badania naukowców z Niemiec i Szwajcarii oraz analizy dwóch banków działających w Polsce, wykreowała przykład wrażliwości polskiego gospodarstwa jako studium przypadku. Autorka stwierdziła, że obszary wiejskie cechują się mniejszą ekspozycją na ryzyko skutków sytuacji pandemicznej ze względu na niższą gęstość zaludnienia niż tereny wysoko zurbanizowane. Natomiast wrażliwość społeczno-ekonomiczna wsi i agrobiznesu jest dużo większa niż w mieście z powodu niższego poziomu zamożności, gorszej infrastruktury i słabszej dostępności do świadczeń zdrowotnych. (M.M.)

KNAPP L., WUEPPER D., FINGER R: Preferences, Personality, Aspirations, and Farmer Behavior (Preferencje, osobowość, aspiracje a zachowanie rolnika) – Agricultural Economics 2021, <https://doi.org/10.1111/agec.12669>.

W ekonomii pojawia się coraz więcej badań, które do modeli decyzyjnych oprócz preferencji jednostki i jej postaw wobec ryzyka włączają także charakterystyki osobowościowe i aspiracje. Funkcją takich modeli jest wyjaśnianie jak największej liczby zdarzeń na podstawie możliwie najmniejszego zbioru parametrów. W artykule analizowano wybrane cechy rolników, relacje między nimi oraz użyteczność tych charakterystyk w wyjaśnianiu rozstrzygnięć w sferze zarządzania gospodarstwami rolnymi. W szczególności autorzy badania rozpatrywali rolę postaw wobec ryzyka, znaczenie typu osobowości (w tym zwłaszcza w wymiarze poczucia własnej skuteczności i poczucia umiejscowienia kontroli) oraz istotność aspiracji indywidualnych w podejmowaniu przez producentów rolnych szeregu decyzji ekonomicznych. Decyzje te dotyczyły praktyk takich jak: zapobieganie rozprzestrzenianiu się szkodników, korzystanie z ubezpieczeń upraw od szkód spowodowanych przez grad oraz inicjowanie aktywności przedsiębiorczej poprzez uruchamianie własnego przetwórstwa i sprzedaż bezpośrednią artykułów rolnych. Do analizy wpływu cech i postaw producentów rolnych na kierowanie gospodarstwami wykorzystali dane zebrane w 2018 roku od 568 szwajcarskich sadowników uprawiających wiśnie, śliwki i winogrona. Autorzy zastosowali dwa różne podejścia metodyczne. Pierwsze z nich bazowało na regresji krokowej z celowym doбором zmiennych. Drugie dotyczyło oszacowania parametrów modelu liniowego rozszerzonej metody najmniejszych kwadratów LASSO (Least Absolute Shrinkage and Selection Operator) i doboru zmiennych objaśniających za pomocą kryterium informacyjnego Akaike’a. Wyniki badań świadczyły o tym, że relatywnie najlepszym predykatorem praktyk zapobiegania rozprzestrzenianiu się szkodników było wewnętrzne umiejscowienie kontroli i wysokie aspiracje produkcyjne ankietowanych sadowników. Z kolei na korzystanie z ubezpieczeń upraw roślinnych oddziaływały wszystkie rozpatrywane zmienne osobowościowe (tj. względnie niższe przekonanie o własnej skuteczności, wewnętrzne umiejscowienie kontroli i wyższe aspiracje produkcyjne), a zwłaszcza wysoki poziom awersji wobec ryzyka. Relatywnie wyższa skłonność do ryzyka w połączeniu z wewnętrznym umiejscowieniem kontroli przekładały się na przedsiębiorczość badanych. (M.D.)

KOBYLIŃSKA M.: Regionalne zróżnicowanie pszczelarstwa w Polsce – Wiadomości Statystyczne 2021, Vol. 66, nr 2, s. 25-38, DOI:10.5604/01.3001.0014.7388.

Autorka artykułu omówiła znaczenie pszczelarstwa dla rozwoju rolnictwa w aspekcie pozyskiwania produktów pszczelich oraz funkcji pszczół w środowisku naturalnym, czyli przyczyniania się do uzyskiwania wyższych i lepszych plonów. Następnie wykorzystując dane KOWR, ARR, IW i Zakładu Pszczelnictwa Instytutu Ogrodnictwa z lat 2012, 2016 i 2019, scharakteryzowała pszczelarstwo w Polsce w ujęciu regionalnym (województwa) oraz ustaliła zmiany zachodzące w sektorze pszczelarskim. Analizowała dane dotyczące liczby rodzin pszczelich w liczbach bezwzględnych i w przeliczeniu na 1 km² (napszczenie), liczby pszczelarzy, średniej wielkości pasieki, produkcji miodu ogółem i w przeliczeniu na rodzinę pszczelą. Dla zmiennych: napszczenie, przeciętna wielkość pasieki, produkcja miodu na rodzinę pszczelą obliczyła wartość średnią, minimum, maksimum, odchylenie standardowe, współczynnik zmienności i współczynnik asymetrii. Stwierdziła, że w analizowanych latach liczba rodzin pszczelich oraz pszczelarzy rosła. Najwięcej pszczół było w woj. lubelskim, małopolskim, podkarpackim i warmińsko-mazurskim, a najwięcej miodu wyprodukowano w woj. lubelskim. (M.M.)

MEISTER M., BISSINGER K., TEUBER R: Faire Lebensmittelpreise. Analyse des Verständnisses von Akteuren entlang der Wertschöpfungskette (Sprawiedliwe ceny żywności. Analiza zrozumienia uczestników łańcucha dostaw) – Berichte über Landwirtschaft 2021, Vol. 99, nr 2, DOI: <https://doi.org/10.12767/buel.v99i2.345>.

W sektorze rolno-żywnościowym, ale również i w mediach, toczy się dyskusja na temat sprawiedliwych cen żywności w łańcuchu marketingowym. Często prezentowany jest pogląd, że rolnicy są najsłabszym ogniwem łańcucha dostaw, a nadwyżkę ekonomiczną przejmują podmioty handlowe. Powszechnym argumentem w dyskusji są niskie ceny żywności oraz brak odpowiedniej o nią dbałości, co skutkuje dużymi stratami w handlu detalicznym i gospodarstwach domowych. Autorzy artykułu przeprowadzili odpowiednie badania jakościowe. Wyniki wykazały, że sprawiedliwe ceny charakteryzują się tym, że co najmniej pokrywają koszty produkcji. Jeżeli cena jest sprawiedliwa dla wszystkich uczestników, to bazuje ona na partnerstwie pomiędzy producentem a sprzedawcą, które wyklucza nieuczciwe praktyki handlowe. (P.S.)

NACHTMAN G.: Rolnictwo ekologiczne w Polsce wobec działań na rzecz jego rozwoju – Wiadomości Statystyczne 2021, Vol. 66, nr 7, s. 24-43, DOI: 10.5604/01.3001.0015.0352.

Wspólna polityka rolna Unii Europejskiej oferuje szereg instrumentów finansowych wspierających rozwój rolnictwa ekologicznego, ponieważ ten system produkcji korzystnie działa na środowisko naturalne. Przyczynia się do polepszenia jakości gleby i wody, zmniejsza emisję gazów cieplarnianych oraz związków chemicznych zanieczyszczających powietrze, a w konsekwencji ogranicza niekorzystne zmiany klimatu. Przyjęty przez KE Europejski Zielony Ład w strategii „Od pola do stołu” przewiduje do 2030 r. prowadzenie na

25% gruntów rolnych UE produkcji ekologicznej. Tymczasem w Polsce po dziesięcioletnim okresie dynamicznego rozwoju rolnictwa ekologicznego, to znaczy od 2014 r., obserwowane jest spowolnienie trendu i zmniejszanie się liczby gospodarstw ekologicznych. Na podstawie danych IJHARS oraz FADN z lat 2005, 2013 i 2018 autorka artykułu dokonała oceny sytuacji produkcyjno-ekonomicznej gospodarstw ekologicznych z uwzględnieniem znaczenia mechanizmów WPR. Analizę przeprowadziła w ujęciu dynamicznym, uwzględniając rozkład liczebności gospodarstw i powierzchni UR w województwach, zmiany w strukturze upraw i pogłowie zwierząt, wielkość produkcji najważniejszych produktów roślinnych i zwierzęcych na poziomie kraju. Stwierdziła, że głównym powodem rezygnacji z systemu ekologicznego są czynniki ekonomiczne, takie jak: rozproszenie produkcji, zbyt mały obszar gospodarstwa, obciążenia administracyjne, zbyt małe wsparcie dla ekologicznej produkcji zwierzęcej, niska opłacalność produkcji i dochodowość gospodarstw. Na odwrócenie obserwowanego trendu może wpłynąć odpowiednie wsparcie finansowe i racjonalna polityka rolna oferująca pomoc i egzekwująca realizację zaleceń środowiskowych. (M.M.)

SABILLÓN B.H., GESTER-BENTAYA M., KNIERIM A.: Measuring Farmers' Well-Being: Influence of Farm-Level Factors on Satisfaction with Work and Quality of Life (Pomiar dobrobytu rolników: wpływ czynników na poziomie gospodarstwa rolnego na satysfakcję z pracy i z życia) – *Journal of Agricultural Economics* 2021, <https://doi.org/10.1111/1477-9552.12457>.

Możliwość równoważenia rozwoju w wymiarze społecznym wiąże się z rozpoznaniem złożonych uwarunkowań jakości życia rolników. Zjawiska współcześnie zachodzące w sektorze rolnym i na obszarach wiejskich, takie jak porzucanie ziemi, depopulacja terenów peryferyjnych czy odchodzenie z rolnictwa, wymagają pogłębionej analizy położenia producentów rolnych. Umożliwić to może włączenie wskaźników jakości życia rolników do systemów informacji rolniczej. Celem badania przedstawionego w artykule była próba operacjonalizacji pomiaru dobrostanu rolników poprzez określenie, w jaki sposób warunki i czynniki oddziałujące na poziom gospodarstwa rolnego wpływają na ich zadowolenie z pracy i z życia. Na potrzeby opracowania wykorzystano dane pochodzące z 1099 gospodarstw rolnych znajdujących się w polu obserwacji systemu FADN z dziewięciu krajów UE: Hiszpanii, Węgier, Polski, Holandii, Finlandii, Irlandii, Grecji, Francji i Niemiec. Materiał empiryczny zgromadzono na potrzeby realizacji projektu FLINT – Farm Level Indicators for New Topics in Policy Evaluation. Autorzy artykułu weryfikowali zestaw hipotez dotyczących poziomu satysfakcji z pracy oraz postrzegania jakości życia w oparciu o częściową metodę najmniejszych kwadratów w modelu równania strukturalnego (PLS SEM). Z badań wynika, że zadowolenie z pracy w gospodarstwie rolnym miało istotny statystycznie i znaczący wpływ na zadowolenie z życia. Czynniki takie jak czas pracy, zużycie rolniczego majątku produkcyjnego, sytuacja finansowa czy zaangażowanie społeczne istotnie oddziaływały na zadowolenie rolników z wykonywanego zawodu, ale ich łączny efekt wyjaśniał mniej niż 1/5 poziomu satysfakcji życiowej. Autorzy twierdzą, że systemy informacji rolniczej przeznaczone do monitorowania i porównywania postępów w zakresie poziomu zrównoważonego rozwoju gospodarstw rolnych w aspekcie środowiskowym i ekonomicznym powinny zostać uzupełnione o wymiar społeczny odzwierciedlający jakość życia rolników i ich rodzin. (M.D.)

SADŁOWSKI A., WRZASZCZ W., SMĘDZIK-AMBROŻY K., MATRAS-BOLIBOK A., BUDZYŃSKA A., ANGOWSKI M., MANN S.: Direct Payments and Sustainable Agricultural Development – The Example of Poland (Płatności bezpośrednie a zrównoważony rozwój rolnictwa – przykład Polski) – Sustainability 2021, 13(23), <https://doi.org/10.3390/su132313090>.

W artykule przedstawiono wyniki badań dotyczących znaczenia systemu płatności bezpośrednich jako narzędzia wspierania zrównoważonego rozwoju rolnictwa w Polsce. Dokonano przy tym oceny w tym kontekście skutków reformy wspólnej polityki rolnej z 2015 roku. Badano wpływ różnych kryteriów alokacji środków na regionalną dystrybucję płatności bezpośrednich, wykorzystując metodę symulacyjną w postaci analizy wariantowej (model „co jeśli”). Na potrzeby jednego z wariantów skonstruowano wielokryterialny wskaźnik syntetyczny obejmujący stymulanty i destymulanty poziomu zrównoważenia środowiskowego roślinnej produkcji rolnej. Analiza została przeprowadzona na poziomie województw. Ramy czasowe badania obejmowały lata 2010-2019. Analiza wykazała, że reforma wspólnej polityki rolnej z 2015 r. oddaliła dystrybucję środków w ramach systemu wsparcia bezpośredniego od tej, która wspierałaby zrównoważony rozwój rolnictwa. Stosowanie pewnych podstawowych kryteriów zrównoważonego rozwoju w celu internalizacji środowiskowych efektów zewnętrznych doprowadziłoby do radykalnej redystrybucji wsparcia w ramach I filaru wspólnej polityki rolnej. W podsumowaniu artykułu stwierdzono, że prawdziwe zazielenienie polityki rolnej Unii Europejskiej jest zadaniem, które nie zostało jeszcze zrealizowane.

WURM L.: Obstbau unter sich ändernden Rahmenbedingungen (Uprawa owoców w zmieniających się uwarunkowaniach) – Berichte über Landwirtschaft 2021, Vol. 99, nr 2, DOI: <https://doi.org/10.12767/buel.v99i2.366>.

Zintegrowana, zrównoważona oraz zorientowana na rynek uprawa owoców w Austrii i krajach sąsiednich charakteryzuje się wysokim poziomem technicznym produkcji, ale często trudnymi uwarunkowaniami dystrybucji. Udział ekologicznej produkcji owoców w Austrii wzrósł do ponad 30%. W ostatnich latach nasiliło się występowanie chorób i szkodników oraz szkód spowodowanych pogodą (np. przymrozki, susze). Konsumentci oczekują zdrowej żywności, tj. owoców zawierających znikome pozostałości chemicznych środków ochrony roślin. Pandemia COVID-19 może skutkować wzrostem znaczenia podaży krajowych owoców. Inwestycje w systemy ochrony przed warunkami atmosferycznymi i szkodnikami w uprawie owoców pomagają zmniejszyć wahania podaży, ale skutkują wysokimi kosztami i śladem węglowym. W związku z tym gospodarstwa wdrażają instrumenty zarządzania ryzykiem, nowoczesne środki ochrony roślin oraz ekologiczne technologie. Istotnym instrumentem jest rozszerzenie istniejącego marketingu bezpośredniego nie tylko o rzadkie gatunki owoców, ale również projekty o charakterze regionalnym. We współpracy z detalistami mogą stanowić szansę dla lokalnej produkcji owoców. (P.S.)

Oprac. Zespół